

MED RESERVATION FÖR
EVENTUELLA ÄNDRINGAR

FÅR EJ PUBLICERAS INNAN
DET HÅLLITS

INOFFICIELL ÖVERSÄTTNING TILL SVENSKA

Anförande av statsminister Olof Palme den 21 oktober 1985
med anledning av högtidlighållande av FN:s fyrtioårs-
jubileum

Herr Ordförande, herr Generalsekreterare!

Låt mig inledningsvis från denna talarstol framföra ett budskap från Sveriges folk och deras valda representanter till alla som samlats här: Vi tror på denna organisation och vi sluter upp bakom den. Vi är alla medvetna om organisationens problem och kan blicka tillbaka både på misslyckanden och framgångar. Men fyrtio års erfarenheter har inte försvagat vår tilltro till de syften och principer som nedlagts i stadgan. Och, än viktigare, vi ser på världen av i dag och förblir övertygade om att Förenta Nationerna endast är i begynnelsen av sin historia.

Låt oss inte göra Förenta Nationerna till syndabock för problem som återspeglar våra egna brister.

Det är inte Förenta Nationerna som inte har nått upp till oss. Det är vi som inte har nått upp till Förenta Nationernas ideal. Det är genom att själva förbättra oss och vår politik som vi kan förbättra Förenta Nationerna.

Förenta Nationerna är samtida med atombomben. I fyrtio år har det varit vårt gemensamma öde att leva under kärnvapenhotet, med risk för total förintelse av civiliserat liv på jorden.

Det finns ingen mera brådskande uppgift än att försöka minska, och i sista hand undanröja, denna risk. Förhandlingar har givit vissa konkreta resultat. Men på det hela taget fortsätter kärnvapenkapprustningen ohejdad. Huvudansvaret för att stoppa och vända denna olycksbådande process ligger hos kärnvapenmakterna själva. Under de senaste 40 åren har emellertid, såsom påpekats i femkontinentinitiativets Delhi-deklaration, varje nation och mänsklig varelse nästan omärkligt förlorat den yttersta kontrollen över det egna livet och döden.

Många länder har den tekniska förmågan att framställa kärnvapen. När de har beslutat att inte utnyttja denna möjlighet, har det varit i vetskap om att de inte skulle öka sin egen säkerhet utan minska säkerheten för alla.

Många av oss har iklätt oss formella förpliktelser genom att ansluta oss till icke-spridningsfördraget, som tillkom genom gemensamma ansträngningar från de båda ledande kärnvapenmakterna. Vi har nu rätt att begära att kärnvapenmakterna i en nära framtid uppfyller sin del av uppgörelsen, d.v.s. åtgärder för verklig nedrustning och, såsom ett första steg, ett fullständigt provstoppsavtal.

Vi måste också göra det fullständigt klart för kärnvapenmakterna att, fastän det på den tiden inte fanns några internationella regler som förbjöd dem att anskaffa dessa avskräckande vapen, de förvisso inte bör anse sig oförhindrade att använda dem efter eget gottfinnande. Icke-kärnvapenmakterna, som också skulle utsättas för död och förintelse i fall av kärnvapenkrig, har ett berättigat krav att göra sin stämma hörd och diskutera, med kärnvapenmakterna, medel och metoder att minska risken för att planeten sprängs i bitar, om det så är genom misstag eller äventyrlig beräkning.

Varje användning av kärnvapen vore djupt klandervärd. Man kan tala om en internationell norm som gradvis börjar godtas. Det är dags att överväga om mänskligheten inte på allvar borde börja att studera hur detta absoluta moraliska fördömande skulle kunna överföras till bindande internationella överenskommelser. Vi bör överväga möjligheten att i folkrätten förbjuda användning av kärnvapen

som en del i en process som leder till allmän och fullständig nedrustning.

Herr Ordförande!

Förenta Nationerna erbjuder ett maskineri för samarbete mellan de stora och de många små staterna i världen. Den ger varje nation tillfälle att delta i arbetet för fred och en bättre framtid.

Vetot har alltför ofta förhindrat säkerhetsrådet från att handla. Botemedlet ligger inte i att upphäva denna regel utan i att skapa ett internationellt klimat där de ledande makterna erkänner nödvändigheten, också i sitt eget intresse, av att minska spänningarna sig emellan och vidta kollektiva åtgärder mot störningar av freden.

Mycket kan göras inom ramen för stadgan för att stärka Förenta Nationernas förmåga att upprätthålla freden och förhindra konflikter. Den Oberoende kommissionen för nedrustnings- och säkerhetsfrågor har lagt fram vissa förslag. Generalsekreteraren har i sina årsrapporter beskrivit flera konkreta sätt att stärka Förenta Nationerna, och han bör få vårt fulla stöd i sina beundransvärda ansträngningar för att förbättra organisationens funktionssätt.

De nordiska länderna har presenterat konkreta förslag i detta avseende. Förenta Nationernas potential skulle kunna användas bättre om åtgärder vidtogs tidigt för att förebygga konflikter. Alla säkerhetsrådets medlemmar bör till fullo samarbeta med generalsekreteraren för en mer aktiv roll för organisationen på detta område. Här bör man överväga möjligheten av fredsbevarande operationer inte bara för att begränsa, utan också för att förebygga konflikter.

Förenta Nationerna har finansiella problem. Låt mig helt öppenhjärtligt säga att det är djupt oroande att Förenta Nationerna år efter år skall ha att brottas med dessa svårigheter. De summor det rör sig om är små, mätt med varje måttstock. FN-systemet kan rimligen inte vara en tung finansiell börda för något land. Att selektivt innehålla uttaxerade bidrag och att vägra delta i finansieringen av vissa FN-aktiviteter återspeglar inte en ekonomisk nödvändighet utan politiska överväganden hos vissa länder. Tankar har förts fram om att minska den högsta andel av de uttaxerade bidragen som en enskild medlemsstat har att betala. En jämnare fördelning av de uttaxerade bidragen skulle bättre återspegla det faktum att denna organisation är ett instrument för alla nationer och göra den mindre beroende av bidrag från någon enskild medlemsstat. I så fall skulle vi andra få axla ett något större finansiellt ansvar. Sverige är för sin del berett att delta i diskussioner för att undersöka dessa idéer.

Herr Ordförande!

Fred är naturligtvis det grundläggande målet för Förenta Nationerna. Vi har kommit att inse att fred förvisso är mer än frånvaron av militärt våld. Det är också stabilitet i relationerna mellan stater, grundad på att rättsliga principer iakttas. Ett område där samarbete mellan stater är absolut nödvändigt är kampen mot terrorism i alla dess former, dessa brutala dråp av oskyldiga civila.

Att folkrätten följs är av vital betydelse för fredliga internationella relationer. Detta är något som man känner starkt särskilt i mindre länder. När ett litet lands integritet och oberoende kränks, väcker det vrede och oro hos medborgare i andra små länder. För dem är iakttagandet av folkrätten och våra gemensamma åtaganden enligt stadgan en bjudande nödvändighet för en framtid i fred och säkerhet.

Mitt eget land har utsatts för allvarliga kränkningar av sin territoriella integritet. För oss har detta inskräp allvaret i brott mot folkrätten.

Herr Ordförande!

Artikel 51 i stadgan ger en medlemsstat rätt till självförsvar om den utsätts för väpnat anfall. Beklagligtvis har denna regel många gånger förvrängts för att rättfärdiga allehanda militära aktioner. Om vi skulle fortsätta

på denna väg kommer våldsförbudet, som är grundläggande för FN-systemet, att bli en fars och djungelns lag att legitimeras. Man kan sympatisera med motiven bakom vissa av dessa aktioner. De kan tjäna nationella säkerhetsintressen, som dessa uppfattas av de olika staterna. De kan orsakas av provokation från andra. Och de kan vara mycket populära bland medborgare och väljare i respektive land.

Men faktum kvarstår att dessa handlingar bryter mot folkrättens regler och på ett eller annat sätt kränker andra staters suveränitet och territoriella integritet.

I sådana situationer måste vi reagera och protestera i världsfredens och folkrättens intresse, men också i vårt eget intresse.

Detta är inte fråga om att arbeta emot någons intressen, om att favorisera en makt framför en annan. Det är helt enkelt fråga om att upprätthålla vissa regler och lagar som finns till för allas fromma.

Herr Ordförande!

I vår tid när det internationella ömsesidiga beroendet växer måste vi inse att hot mot freden ofta har sitt ursprung i förhållanden inom länderna. Misär, hunger, förvägran av grundläggande mänskliga rättigheter orsakar politiska och sociala omvälvningar. Många talare har under

detta möte med generalförsamlingen uttalat sin oro över skuldskrisen i världen. Jag delar denna oro. Vi märker ett växande uppror hos de skuldsatta länderna mot vad de ser som brist på rättvisa i den internationella ekonomiska strukturen. Krav på inhemska anpassningsåtgärder prövar gränserna för vad som politiskt kan tolereras.

Vi kan inte tillåta de tunga skuldbördorna att slita upp samhällsstrukturer. Relationerna mellan de utvecklade och utvecklingsländerna måste alltid grundas på de realiteter som det ömsesidiga ekonomiska och politiska beroendet utgör. Lösningen av skuldskrisen kommer att bli ett prov på möjligheterna till ett förnuftigt samarbete mellan Nord och Syd.

Brutala kränkningar av de mänskliga rättigheterna förekommer i många länder, men i Sydafrika är de inskrivna i själva lagarna i landet. På detta sätt är apartheidpolitiken unik i all sin moraliska vederstygglighet. Apartheid är dömt till undergång liksom Sydafrikas illegala ockupation av Namibia. Samtidigt som vi fruktar att det kommer att ta en ände i ett kaos av förstörelse och blodutgjutelse, som den vita regimen kommer att bära det fulla ansvaret för, bör vi inte överge hoppet att en fredlig omvandling till ett demokratiskt samhälle fritt från rasdiskriminering ännu kan vara möjlig genom dialog och överenskommelse. Och det är den omgivande världens skyldighet att bistå denna frihetskamp, bl.a. genom att införa sanktioner.

Vi är vittnen till massiva folkvandringar utan motstycke, mellan stater och mellan kontinenter. Orsakerna är många; hunger, krig, naturkatastrofer, förföljelse är några av dem. De kulturkollisioner som inte kan undvikas i denna process har i många länder lett till en pånyttfödelse av chauvinism och rasism. Det är på tiden att vi blir mera uppmärksamma på denna speciella fara. Vi hjälps i denna uppgift av den stigande vrede, entusiasm och beredskap att agera som demonstreras av vissa människor i de yngre generationerna. Det hedrar dem att de, under detta Internationella ungdomsår, har antagit lösenordet "Rör inte min kompis!". Det finns många vuxna, både i och utanför regeringar, som skulle må gott av att lyssna och ta intryck.

Herr Ordförande!

För många människor runtom världen står Förenta Nationerna för något mycket konkret, en viktig del av deras eget dagliga liv.

Ett barn i Afrika lär sig läsa i en UNESCO-finansierad skola. En bonde i Asien tar emot en säck utsäde märkt FAO eller WFP. UNDP, med dess tekniska projekt, berör så gott som varje utvecklingsland i världen. Flyktingar i alla världsdelar åtnjuter skydd genom flyktingkommissariens verksamhet. Kvinnor som kämpar för jämställdhet och värdighet uppmuntras av diskussionerna i FN-möten som Nairobikonferensen nyligen. Många civila i många länder

har känt sig säkrare tack vare närvaron av Förenta Nationernas fredsbevarande styrkor. Om, som vi allvarligt hoppas, det initiativ som tagits av WHO och UNICEF att före 1990 vaccinera barnen i världen mot allvarliga infektionssjukdomar blir framgångsrikt, kommer otaliga familjer att tänka på FN som en välgörare.

Många av de människor som har en sådan direkt erfarenhet av vad Förenta Nationerna står för kanske har skrala kunskaper om de komplicerade turerna i stormaktspolitiken och om hur Förenta Nationernas organ fungerar. Men de känner instinktivt att Förenta Nationerna på olika sätt är väsentligt för deras välfärd, kanske för deras överlevnad. Man kan hoppas att de så småningom skall bilda en mycket välbehövlig stödgrupp för Förenta Nationerna, att de skall göra sin stämma hörd, begära att få ett ord med i laget, kräva att maktpolitiken högt över deras huvuden inte sätter deras liv i fara.

Men det finns redan nu en stor grupp som står bakom Förenta Nationerna. Det är alla dessa människor som tror på FN som idé. Det finns tendenser, i tider av cynisk maktpolitik, att underskatta denna idé. Men den har en stark moralisk kraft. Det är alla människor som tror på internationellt samarbete, på fredlig lösning av tvister, på solidaritet med andra, som utgör denna kraft.

Det finns grupper och organisationer i många länder som aktivt arbetar för att freden skall erkännas som en absolut nödvändighet. Ett fint exempel är den internationella organisationen Läkare för förhindrande av kärnvapenkrig, som tilldelats Nobels fredspris. Dess medlemmar, läkare runt hela världen, säger att det inte finns något botemedel mot följderna av ett kärnvapenkrig. Det enda sättet är att förhindra det.

Förenta Nationerna måste få lyckas, lyckas i ansträngningarna att främja fred och nedrustning, lyckas i att förhindra en ekologisk katastrof, lyckas i kampen mot hunger och umbäranden. Det finns helt enkelt inget alternativ till internationellt samarbete. Endast genom förenade ansträngningar kan vi hoppas att övergå från gemensam fruktan till gemensam säkerhet.